

UNIVERSITETI PUBLIK I GJILANIT “KADRI ZEKA”

FAKULTETI I EDUKIMIT

DREJTIMI FILLOR

PUNIM DIPLOME

**Përdorimi i mjeteve digjitale në rritjen e motivimit të nxënësve në
arsimin fillor**

Mentori:

Prof.Ass.Dr. Refik Ramadani

Kandidatja:

Erëza Hashani

Gjilan, 2026

UNIVERSITETI PUBLIK I GJILANIT “KADRI ZEKA”

FAKULTETI I EDUKIMIT

DREJTIMI FILLOR

PUNIM DIPLOME

Lënda:

Titulli i punimit: Përdorimi i mjeteve digjitale në rritjen e motivimit të nxënësve në arsimin fillor

Emri dhe mbiemri : Erëza Hashani

Statusi i studentit : E rregullt

Numri i amzes : 20021001

Niveli i studimeve: Baçelor

Departamenti: Fillor

Programi i studimit: Fillor

Mentori i punimit: Prof. Ass. Dr. Refik Ramadani

Gjilan, 2026

Deklarata e studentit

Unë Erëza Hashani, pohoj me përgjegjësi të plotë se materiali i paraqitur në këtë punim, është përgatitur në përputhje të plotë me parimet etike dhe akademike. Punimi është rezultat i angazhimit tim individual dhe çdo referencë e përdorur gjatë punës është cituar siç kërkohet nga rregullat shkencore dhe profesionale.

Falënderim

Me zemër plot mirënjohje, dua së pari të falënderoj Zotin, që më ka dhënë forcën, durimin dhe besimin për të kaluar çdo sfidë për të arritur deri këtu.

Një falënderim i veçantë shkon për familjen time dhe bashkëshortin tim, të cilët kanë qenë gjithmonë krah meje - në çdo moment të vështirë dhe të bukur. Pa dashurinë, mbështetjen dhe sakrificat e tyre, kjo arritje nuk do të kishte qenë e mundur.

Falënderoj me shumë respekt dhe vlerësim mentorin Prof. Ass. Dr Refik Ramadani., i cili më ka udhëhequr me përkushtim dhe përkujdesje. I jam mirënjohës për çdo këshillë dhe ndihmë që më ka dhënë në përgatitjen e këtij punimi dhe në formimin tim profesional e personal.

Gjithashtu, dua të shpreh mirënjohjen time për të gjithë profesorët që më kanë udhëhequr gjatë këtij udhëtimi akademik. Mësimet, vlerësimet dhe përkrahja e tyre kanë pasur një ndikim të rëndësishëm tek unë.

Një pjesë e rëndësishme e këtij rrugëtimi nuk do të kishte qenë kaq e bukur pa shoqet e mia, që më kanë qëndruar pranë me zemër, fjalë të mira, mbështetje dhe humor, edhe në ditët më të vështira.

Përmbajtja

Deklarata e studentit	3
Falënderim	4
Përmbajtja.....	5
ABSTRAKT.....	7
Hyrje.....	8
KAPITULLI I: MJETET DIGJITALE NË ARSIMIN FILLOR	9
1.1 Koncepti dhe rëndësia e mjeteve digjitale në ciklin fillor	9
1.2. Modelet teorike për gërshetimin e teknologjisë në mësimdhënie	10
1.3. Korniza Teorike TPACK	10
1.4. Modeli SAMR për integrimin e teknologjisë.....	11
Kapitulli II: Mjetet Digjitale dhe Korniza Kurrikulare e Republikës së Kosovës.....	13
2.1 Korniza Kurrikulare e Kosovës (KKK) dhe Kompetenca Digjitale si shtyllë strategjike	13
2.2. Zhvillimi i aftësive digjitale dhe kompetencave të shekullit XXI.....	14
2.3. Mësimi i personalizuar dhe përfshirja më e gjerë.....	15
2.4 Integrimi i TIK-ut si mjet ndërkurrikular në lëndët bërthamë (Klasat I-V)	15
2.4.1. Fusha Gjuhët dhe Komunikimi - Gjuhë Shqipe.....	16
2.4.2. Fusha Matematikë.....	16
2.4.3. Fusha Shkencat e Natyrës - Njeriu dhe Natyra.....	17
2.4.4. Platformat digjitale dhe infrastruktura arsimore në Kosovë: rasti i Shkollat.org.....	18
Kapitulli III: Motivimi i nxënësve përmes teknologjisë	19
3.1 Motivimi i brendshëm dhe motivimi i jashtëm në moshën e shkolles fillore	19
3.2 Teoria e vetëvendosjes në mjedisin digjital	20
3.3 Mësimi përmes lojës në ciklin klasor:Kuizet dhe aplikacionet edukative	21
3.4 Shembuj praktikë të përdorimit të mjeteve digjitale dhe rolit të vizualizimit	22
3.4.1 Mësimi i anatomisë së njeriut	22
Çfarë mund të mësojnë nxënësit?	23
3.4.2 Mësimi i thyesave përmes manipuluesve digjitalë	23
3.4.3 Zhvillimi i shkathtësive të prezantimit dhe komunikimit	23

Kapitulli IV: Integrimi dhe gjithëpërfshirja.....	25
4.1. Teknologjia asistive për nxënësit me nevoja të veçanta - Parimi i gjithëpërfshirjes në shkollat e Kosovës	25
4.2 Adresimi i vështirësive specifike ne nxënie: Disleksia, Disgrafia dhe Diskalkulia.....	26
4.3 Menaxhimi i vëmendjes dhe sjelljes: Çrregullimi i Spektrit të Autizmit (ÇSA) dhe ADHD.....	27
Çrregullimi i Spektrit të Autizmit	27
ADHD dhe organizimi i aktiviteteve mësimore	28
4.4 Sfidat e dëmtimeve sensorike: Nxënësit me dëmtime në shikim dhe dëgjim	28
4.5 Roli i Asistentit dhe bashkëpunimi multidisiplinar në klasat gjithëpërfshirëse	30
4.6 Krahasimi i ndikimit të teknologjisë: nxënësit e rregullt dhe nxënësit me nevoja të veçanta (NV).....	32
Kapitulli V: Rekomandime për përdorimin e mjeteve digjitale në arsimin fillor	33
5.1 Përzgjedhja e mjeteve digjitale sipas moshës së nxënësve	33
5.2 Balancimi i teknologjisë me metodat tradicionale të mësimdhënies	34
5.3 Sugjerime praktike për shkollat dhe mësimdhënësit e arsimit fillor.....	35
Përfundimi	37
Referencat.....	38

ABSTRAKT

Përdorimi i mjeteve digjitale në arsimin fillor është bërë një element i rëndësishëm i procesit bashkëkohor të mësimdhënies dhe të nxënësve. Ky punim trajton rolin e teknologjisë digjitale në rritjen e motivimit, interesit dhe pjesëmarrjes aktive të nxënësve gjatë zhvillimit të aktiviteteve mësimore. Vëmendje e veçantë i kushtohet përdorimit të platformave interaktive, kuizeve digjitale, materialeve multimediale, aplikacioneve edukative dhe mjeteve vizuale në lëndë të ndryshme të arsimit fillor. Punimi shqyrton gjithashtu lidhjen ndërmjet përdorimit të teknologjisë dhe motivimit të brendshëm e të jashtëm të nxënësve, duke u mbështetur në modele dhe teori pedagogjike relevante. Përmes analizës së literaturës dhe paraqitjes së shembujve praktikë, argumentohet se përdorimi i planifikuar dhe pedagogjik i mjeteve digjitale mund të ndikojë në krijimin e një mjedisi mësimor më tërheqës, ndërvetësues, bashkëpunues dhe gjithëpërfshirës. Gjithashtu, trajtohet rëndësia e kompetencës digjitale, personalizimit të të nxënësve dhe mbështetjes së nxënësve me nevojë të ndryshme arsimore. Në përfundim, punimi thekson nevojën për përdorim të balancuar, të qëllimshëm dhe profesional të teknologjisë, duke ruajtur rolin udhëheqës të mësimdhënësit në procesin edukativ.

Fjalët kyçe: mjete digjitale, motivim, arsimi fillor, teknologji arsimore, mësimdhënie.

Hyrje

Gjatë viteve të fundit, evoluimi i hovshëm i teknologjisë së informacionit dhe komunikimit ka sjellë ndryshime rrënjësore në mbarë botën. Ky revolucion ka riformësuar çdo aspekt të përditshmërisë sonë, duke transformuar mënyrën se si operojmë në punë, si ndërveprojmë dhe si edukohemi. Si një shtyllë jetike për progresin social dhe ekonomik, sektori i arsimit është prekur drejtpërdrejt nga ky proces. Rrjedhimisht, gërshetimi i mjeteve digjitale në procesin edukativ është shndërruar në një domosdoshmëri për ndërtimin e një sistemi shkollor modern, gjithëpërfshirës dhe aktual me kërkesat e epokës së re.

Në ciklin fillor, ku vendosen themelet e dijes, shprehive dhe sjelljeve të para të fëmijëve, aplikimi i teknologjisë ka një peshë specifike. Kjo fazë është kritike për kultivimin e logjikës analizuese, imagjinatës dhe aftësive sociale tek nxënësit. Për këtë arsye, adoptimi i teknologjisë në klasa nxit krijimin e një mjedisi më stimulues, tërheqës dhe inovativ.

Përdorimi i pajisjeve si kompjuterët, tabletat, dërrasat inteligjente, si dhe i programeve apo platformave arsimore, lehtëson një model mësimi aktiv, individualizuar dhe bashkëpunues.

Në këtë kuadër të ri, figura e mësimdhënësit zhvendoset nga ajo e burimit të vetëm të informacionit në një rol udhërrëfyes dhe lehtësues të procesit të nxënies. Teknologjia i pajis mësuesit me mundësi për të zbatuar strategji më kreative dhe efikase, duke ofruar qasje në burime të pafundme të dhënash, mundësi rrjetëzimi me institucione të tjera, si dhe instrumente për monitorimin e vazhdueshëm të ecurisë së nxënësve. Kjo qasje ngre cilësinë e mësimdhënies dhe ndihmon në formësimin e kompetencave digjitale, të cilat janë parësore për të ardhmen e fëmijëve.

Sidoqoftë, ky tranzicion digjital në shkollat fillore kërkon trajnim të vazhdueshëm të stafit akademik dhe përkrahje të fortë nga institucionet. Shpeshherë, arsimtarët përballen me mungesë të kualifikimeve praktike apo vështirësi në implementimin e suksesshëm të këtyre mjeteve në klasë. Për më tepër, në mjaft institucione mungon infrastruktura e nevojshme teknologjike, qasja e barabartë në pajisje dhe asistencë e duhur teknike, çka vështirëson realizimin e plotë të këtij potenciali.

KAPITULLI I: MJETET DIGJITALE NË ARSIMIN FILLOR

1.1 Koncepti dhe rëndësia e mjeteve digjitale në ciklin fillor

Sistemi teknologjik në sferën edukative përfshin integrimin e metodologjive, pajisjeve dhe hapësirave virtuale me qëllim lehtësimin dhe ngritjen e cilësisë së mësimdhënies e të nxënies. Kjo përfshin aspekte të ndryshme si kompjuterizimi, përdorimi i tabletave, dërrasave elektronike, rrjetit të internetit, programeve kompjuterike arsimore dhe materialeve të ndryshme multimediale. Synimi kryesor i këtij ndryshimi nuk kufizohet thjesht te zëvendësimi i mekanizmave klasikë të shkollës, por synon modelimin e një mjedisi arsimor interaktiv, modern dhe plotësisht të harmonizuar me profilin e nxënësve të gjeneratës së re.

Gjatë arsimit fillor, periudhë kjo kur fëmijët përvetësojnë elementet bazë të formësimit intelektual, ndikimi i teknologjisë shfaqet si vendimtar. Ajo shërben si katalizator për rritjen e kompetencave të ndryshme - që nga zotërimi i shkrim-leximit, e deri te nxitja e analizës logjike, imagjinatës dhe frymës së grupit. Përmes këtyre instrumenteve, arsimtarët arrijnë t'i shndërrojnë tematikat mësimore në përvoja vizuale e mjaft të kapshme, duke shfrytëzuar video, sekuenca të animuara, lojëra didaktike dhe detyra interaktive që stimulojnë angazhimin e drejtpërdrejtë të fëmijëve.

Një vlerë e shtuar e mjeteve digjitale në këtë nivel shkollimi është mundësia për përshtatjen e aktiviteteve mësimore me ritmin dhe nevojat e nxënësve. Disa platforma dhe aplikacione edukative mund të ofrojnë nivele të ndryshme vështirësie, ushtrime të përsëritshme dhe reagim të menjëhershëm, duke u krijuar nxënësve mundësi të ushtrojnë dhe të përparojnë sipas ritmit të tyre të të nxënësve (Haleem et al., 2022).

Për më tepër, ky evolucion digjital rikonfiguron dhe fuqizon pozicionin e mësimdhënësit në klasë. Nga një shpërndarës pasiv i fakteve, mësuesi merr rolin e një mentori dhe lehtësuesi që shfrytëzon burimet digjitale për të nxitur hulumtimin, punën në skuadër dhe zgjidhjen inovative të sfidave. Duke përdorur rrjetet dhe platformat online, ai ka mundësinë të monitorojë ecurinë e nxënësve në çdo moment, duke bërë të mundur rregullimin e menjëhershëm të strategjive mësimore në përputhje me nevojat specifike që shfaqen gjatë rrugës

Një tjetër funksion kyç i mjeteve digjitale në ciklin fillor lidhet me aftësimin e nxënësve për t'u përballur me kërkesat e një shoqërie të teknologjizuar. Familjarizimi që në moshë të hershme me këto instrumente u mundëson fëmijëve të kultivojnë shprehje digjitale parësore, siç janë lundrimi i

sigurt në rrjet, përzgjedhja e saktë e të dhënave dhe shfrytëzimi krijues i pajisjeve elektronike. Këto kompetenca luajnë një rol përcaktues në rrugëtimin e tyre të mëvonshëm shkollor dhe në karrierë.

Sidoqoftë, implementimi i teknologjisë në këtë nivel arsimor dikton nevojën për një strategji të mirëmenduar dhe një qasje të matur. Ajo duhet konceptuar si një urë mbështetëse për procesin e nxënies, pa cenuar apo zëvendësuar kontaktin njerëzor dhe metodat klasike që formësojnë anën sociale dhe emocionale të fëmijës. Në këtë pikë, mësuesit mbajnë përgjegjësinë kryesore për të garantuar që integrimi teknologjik të jetë i qëllimshëm, mirëfilli edukativ dhe në harmoni me moshën e zhvillimit të nxënësve.

Përdorimi i mjeteve digjitale në arsimin fillor mund të mbështesë mësimdhënësit në zhvillimin e aktiviteteve më ndërvepruese, të nxisë motivimin e nxënësve dhe të kontribuojë në përmirësimin e përvojës së të nxënit. Kur teknologjia integrohet në mënyrë të planifikuar dhe lidhet me qëllime të qarta pedagogjike, ajo mund të krijojë kushte më të përshtatshme për angazhimin dhe arritjet e nxënësve (Lin et al., 2017).

1.2. Modelet teorike për gërshetimin e teknologjisë në mësimdhënie

Për të pasur një integrim të suksesshëm të resurseve digjitale në klasë, është e domosdoshme të kuptohet qartë marrëdhënia ndërmjet mjeteve teknologjike, lëndës mësimore dhe strategjive pedagogjike. Për këtë qëllim, ekspertë të fushës kanë dizajnuar struktura teorike që i udhëheqin mësimdhënësit drejt një planifikimi të ekuilibruar dhe me objektiva të qarta. Ndër kornizat më të përhapura dhe më të vlerësuara në literaturë renditen modeli TPACK (Njohuria teknologjike pedagogjike e përmbajtjes) dhe modeli SAMR (zëvendësimi, rritja, modifikimi, redefinimi).

1.3. Korniza Teorike TPACK

Koncepti TPACK u formulua nga hulumtuesit Mishra dhe Koehler në vitin 2006. Ky model analizon tri shtylla kryesore të kompetencës që çdo edukator duhet t'i zotërojë dhe t'i ndërthurë me mjeshtëri për të realizuar një mësimdhënie efikase përmes teknologjisë: njohurinë mbi përmbajtjen lëndore (Content Knowledge), njohurinë mbi metodat pedagogjike (Pedagogical Knowledge) dhe njohurinë mbi mjetet teknologjike (Technological Knowledge). Sipas këtij modeli, suksesi nuk qëndron te përdorimi i izoluar i njërës prej tyre, por te pika ku këto tri fusha ndërsekohen, duke krijuar një sinergji që transformon tërësisht përvojën mësimore në klasë

1.4. Modeli SAMR për integrimin e teknologjisë

Modeli SAMR është një kornizë që përdoret për të përshkruar nivelet e përdorimit të teknologjisë në aktivitetet mësimore. Modeli lidhet me punën e Ruben Puentedura dhe përfshin katër nivele: Zëvendësimi (Substitution), Përmirësimi (Augmentation), Modifikimi (Modification) dhe Ripërkufizimi (Redefinition). Në dy nivelet e para, teknologjia kryesisht zëvendëson ose përmirëson një aktivitet ekzistues, ndërsa në nivelet e tjera mundëson ndryshimin e konsiderueshëm të detyrës ose krijimin e aktiviteteve që më parë ishin të vështira për t'u realizuar.

Për shembull, shkrimi i një teksti në kompjuter në vend të fletores paraqet zëvendësim. Përdorimi i korrigjimit automatik mund të konsiderohet përmirësim. Krijimi bashkëpunues i një tregimi digjital nga disa nxënës përfaqëson modifikim, ndërsa ndërtimi i një projekti multimedial dhe ndarja e tij me një klasë tjetër mund të afrohet me ripërkufizimin.

Megjithatë, Hamilton et al. (2016) paralajmërojnë se SAMR nuk duhet të përdoret si një hierarki e ngurtë ku çdo aktivitet duhet patjetër të arrijë nivelin më të lartë. Ata kritikojnë sidomos mungesën e vëmendjes së mjaftueshme ndaj kontekstit, pedagogjisë dhe procesit të të nxënit. Prandaj, në arsimin fillor, modeli duhet të shërbejë si mjet reflektimi për mësimdhënësin dhe jo si sistem mekanik vlerësimi.

1.5. Ndikimi i mjeteve digjitale në rezultatet e të nxënit

Ndikimi i mjeteve digjitale në rezultatet e të nxënit është një çështje e rëndësishme në diskutimet bashkëkohore për teknologjinë arsimore. Rezultatet e të nxënit nuk lidhen vetëm me notat ose me përvetësimin e informacionit, por përfshijnë kuptimin e koncepteve, zhvillimin e shkathtësive, aftësinë për zgjidhjen e problemeve dhe gatishmërinë e nxënësit për të marrë pjesë në procesin mësimor. Në këtë drejtim, teknologjia mund të krijojë mundësi të reja për paraqitjen, ushtrimin dhe zbatimin e njohurive.

Lin et al. (2017) gjetën se të nxënit digjital kishte efekte më pozitive në motivimin dhe rezultatet e të nxënit sesa mësimdhënia tradicionale në kontekstin e studimit të tyre. Autorët raportuan gjithashtu një lidhje pozitive ndërmjet motivimit dhe rezultateve të të nxënit. Kjo është e rëndësishme për arsimin fillor, sepse motivimi dhe pjesëmarrja aktive ndikojnë në mënyrën se si nxënësi angazhohet me detyrën mësimore.

Mjetet digjitale mund të ndihmojnë veçanërisht në konkretizimin e përmbajtjeve abstrakte. Në matematikë, manipuluesit virtualë mund t'u mundësojnë nxënësve të ndryshojnë objektet në ekran dhe të vëzhgojnë marrëdhëniet ndërmjet numrave ose formave. Në shkencat e natyrës, animacionet dhe simulimet mund të paraqesin procese që zhvillohen shumë shpejt, shumë ngadalë ose në përmasa që nuk mund të vëzhgohen drejtpërdrejt. Sinclair dhe Baccaglioni-Frank (2016) theksojnë se mundësitë që ofrojnë teknologjitë digjitale mund të ndikojnë në mënyrën se si nxënësit ndërveprojnë dhe shprehin të kuptuarit e tyre matematikor.

Një përparësi tjetër është mundësia e ofrimit të reagimit të menjëhershëm. Në aktivitetet digjitale, nxënësi mund të marrë informacion për saktësinë e përgjigjes dhe të provojë përsëri. Kjo mund ta ndihmojë atë të identifikojë gabimet dhe të korrigjojë mënyrën e zgjidhjes. Education Endowment Foundation vëren se teknologjia mund të jetë veçanërisht e dobishme kur përmirëson cilësinë dhe shpejtësinë e reagimit ndaj punës së nxënësit.

Megjithatë, literatura nuk e mbështet idenë se teknologjia sjell automatikisht përmirësim të rezultateve. Shqyrtimi i OECD mbi ndikimin e teknologjive digjitale tregon se efektet ndryshojnë sipas llojit të teknologjisë, fushës mësimore, moshës së nxënësve dhe mënyrës së integritit në mësimdhënie. Edhe të dhënat mbi përdorimin e teknologjisë në shkollë sugjerojnë se përdorimi shumë i ulët dhe përdorimi i tepruar mund të lidhen me rezultate më të dobëta, çka nënvizon rëndësinë e përdorimit të balancuar dhe të orientuar pedagogjikisht.

Prandaj, ndikimi i mjeteve digjitale duhet të vlerësohet në raport me cilësinë e mësimdhënies. Një video e shfaqur pa pyetje, diskutim ose aktivitet pasues mund ta mbajë nxënësin në rol pasiv. Në të kundërt, e njëjta video mund të përdoret si nxitje për parashikim, analizë, diskutim dhe zgjidhje të një problemi. Në mënyrë të ngjashme, një kuiz digjital mund të shërbejë vetëm si argëtim ose mund të përdoret nga mësimdhënësi për të identifikuar keqkuptimet dhe për të përshtatur shpjegimin.

Në arsimin fillor, mjetet digjitale kanë potencial të mbështesin të nxënësit kur përdoren në përputhje me moshën, përmbajtjen dhe objektivat e orës mësimore. Teknologjia duhet të plotësojë rolin e mësimdhënësit, aktivitetet praktike, komunikimin dhe bashkëpunimin ndërmjet nxënësve. Në këtë kuptim, rezultatet më të mira nuk varen nga numri i pajisjeve ose aplikacioneve të përdorura, por nga mënyra se si mësimdhënësi i përzgjedh dhe i integron ato në procesin pedagogjik.

Kapitulli II: Mjetet Digjitale dhe Korniza Kurrikulare e Republikës së Kosovës

2.1 Korniza Kurrikulare e Kosovës (KKK) dhe Kompetenca Digjitale si shtyllë strategjike

Korniza Kurrikulare e Arsimit Parauniversitar të Republikës së Kosovës përbën dokumentin themelor që përcakton orientimet kryesore për organizimin dhe zhvillimin e procesit arsimor. Qasja e saj mbështetet në zhvillimin e kompetencave dhe synon zhvendosjen e vëmendjes nga përvetësimi mekanik i përmbajtjeve drejt aftësimit të nxënësve për të përdorur njohuritë, shkathtësitë dhe qëndrimet në situata të ndryshme të të nxënësve dhe të jetës së përditshme. Korniza Kurrikulare përcakton gjashtë kompetenca kryesore: kompetencën e komunikimit dhe të shprehurit, kompetencën e të menduarit, kompetencën e të mësuarit, kompetencën për jetë, punë dhe mjedis, kompetencën personale dhe kompetencën qytetare

Në këtë qasje, përdorimi i teknologjisë së informacionit dhe komunikimit nuk duhet të shihet vetëm si pjesë e një lënde të veçantë mësimore. Aftësitë për përdorimin e teknologjisë, menaxhimin e informacionit dhe shfrytëzimin e mjeteve digjitale lidhen me zhvillimin e kompetencave të ndryshme dhe mund të integrohen në fusha të ndryshme kurrikulare. Korniza e bazuar në kompetenca synon që nxënësi të zhvillojë aftësinë për të kërkuar, përpunuar dhe përdorur informacionin në mënyrë të pavarur dhe të përgjegjshme, përfshirë edhe përdorimin e teknologjisë së informacionit dhe komunikimit.

Në arsimin fillor, që përfshin shkallët e para kurrikulare, përdorimi i mjeteve digjitale duhet të përshtatet me moshën, nivelin zhvillimor dhe rezultatet e të nxënësve. Qëllimi nuk është zotërimi i pajisjeve teknologjike si qëllim në vetvete, por përdorimi i tyre për të mbështetur komunikimin, të menduarit, zgjidhjen e problemeve dhe të nxënësve të pavarur. Për shembull, një nxënësi mund të përdorë një mjet të thjeshtë digjital për të krijuar një tekst, për të paraqitur një ide përmes figurës, për të kërkuar informacion nën udhëzimin e mësimit ose për të zhvilluar një aktivitet ndërveprues.

Rëndësia e teknologjisë në arsimin parauniversitar theksohet edhe në Strategjinë e Arsimit 2022–2026 të Republikës së Kosovës. Dokumenti e trajton digjitalizimin si një fushë me rëndësi për zhvillimin e sistemit arsimor dhe parashikon zhvillimin e platformave digjitale, materialeve mësimore digjitale dhe aftësimin e përdoruesve për shfrytëzimin efektiv të teknologjisë së

informacionit dhe komunikimit. Strategjia nënvizon gjithashtu nevojën për udhëzues dhe mbështetje për nxënësit, prindërit dhe përdoruesit e tjerë të shërbimeve digjitale në arsim.

Në këtë kuptim, mjetet digjitale mund të shërbejnë si mbështetje metodologjike për realizimin e rezultateve të të nxënësve në fusha të ndryshme kurrikulare. Përmes vizualizimeve, materialeve multimediale dhe aktiviteteve ndërvepruese, mësimdhënësi mund t'i paraqesë konceptet abstrakte në forma më të kuptueshme dhe t'u krijojë nxënësve më shumë mundësi për eksplorim dhe pjesëmarrje aktive. Megjithatë, përdorimi i teknologjisë duhet të udhëhiqet gjithmonë nga qëllimet pedagogjike dhe nga rezultatet e përcaktuara të të nxënësve.

2.2. Zhvillimi i aftësive digjitale dhe kompetencave të shekullit XXI

Në një shoqëri gjithnjë e më të ndërlidhur dhe të mbështetur në teknologji, zhvillimi i aftësive digjitale përbën një pjesë të rëndësishme të përgatitjes së nxënësve për të nxënë dhe jetën e përditshme. Përdorimi i hershëm dhe i udhëhequr i teknologjisë në arsimin fillor mund të ndihmojë nxënësit të zhvillojnë aftësinë për të kërkuar dhe përzgjedhur informacion, për të përdorur pajisje dhe mjete digjitale, si dhe për të komunikuar dhe bashkëpunuar në mjedise të mbështetura nga teknologjia.

Këto aftësi lidhen ngushtë me kompetencat që shpesh përshkruhen si kompetenca të shekullit XXI, veçanërisht mendimi kritik, kreativiteti, komunikimi dhe bashkëpunimi. Megjithatë, këto aftësi nuk zhvillohen automatikisht vetëm sepse nxënësi përdor një tablet, kompjuter ose platformë digjitale. Ato kërkojnë aktivitete të planifikuara nga mësimdhënësi, në të cilat nxënësi duhet të analizojë, të krijojë, të diskutojë dhe të bashkëpunojë.

Për shembull, realizimi i një projekti grupor në të cilin nxënësit krijojnë një prezantim digjital mbi biodiversitetin, mjedisin ose kulturën vendore mund të shkojë përtej përvetësimit të përmbajtjes lëndore. Nxënësit mund të ndajnë rolet, të përzgjedhin informacionin, të diskutojnë idetë dhe të organizojnë së bashku produktin përfundimtar. Në këtë proces, teknologjia shërben si mjet për realizimin e një aktiviteti bashkëpunues dhe jo thjesht si pajisje për paraqitjen e informacionit.

Prandaj, zhvillimi i aftësive digjitale në arsimin fillor duhet të lidhet me përdorimin etik, të sigurt dhe të përgjegjshëm të teknologjisë. Nxënësit duhet të mësojnë gradualisht se jo çdo informacion i gjetur në internet është i saktë, se materialet digjitale duhet të përdoren me përgjegjësi dhe se komunikimi në mjediset digjitale kërkon respektimin e rregullave të sjelljes. Në këtë mënyrë,

teknologjia mund të kontribuojë në përgatitjen e nxënësve për një mjedis shoqëror dhe arsimor në ndryshim të vazhdueshëm.

2.3. Mësimi i personalizuar dhe përfshirja më e gjerë

Një nga mundësitë që ofrojnë mjetet digjitale është përshtatja më e mirë e aktiviteteve mësimore me nevojat dhe ritmin individual të nxënësve. Në një klasë të arsimit fillor, nxënësit nuk përparojnë gjithmonë me të njëjtën shpejtësi dhe nuk i kuptojnë konceptet përmes të njëjtave forma të paraqitjes. Për këtë arsye, mësimdhënia e diferencuar dhe e personalizuar ka rëndësi të veçantë.

Platformat dhe aplikacionet edukative mund t'u ofrojnë nxënësve detyra me nivele të ndryshme vështirësie, mundësi për përsëritjen e ushtrimeve dhe reagim të menjëhershëm pas përgjigjeve. Në disa sisteme digjitale, përmbajtja ose ushtrimet mund të përshtaten sipas progresit të nxënësit. Megjithatë, nuk duhet të pretendohet se të gjitha platformat edukative përdorin algoritme adaptive. Shkalla e personalizimit varet nga funksionet konkrete të mjetit të përdorur.

Për shembull, një nxënës që ka nevojë për më shumë kohë për të kuptuar një koncept matematikor mund ta përsërisë aktivitetin disa herë, ndërsa një nxënës që e ka zotëruar konceptin mund të vazhdojë me një detyrë më sfiduese. Në mënyrë të ngjashme, përmbajtja mund të paraqitet përmes tekstit, figurës, audios ose videos, varësisht nga qëllimi i aktivitetit dhe nevojat e nxënësve.

Kjo qasje mund të mbështesë pjesëmarrjen më të gjerë në klasë dhe t'i ndihmojë mësimdhënësit të ofrojnë aktivitete të diferencuara. Megjithatë, personalizimi nuk duhet të mbështetet vetëm në teknologji. Roli i mësimdhënësit mbetet thelbësor në vëzhgimin e progresit, identifikimin e nevojave dhe përzgjedhjen e aktiviteteve të përshtatshme për secilin nxënës.

2.4 Integrimi i TIK-ut si mjet ndërkurrikular në lëndët bërthamë (Klasat I-V)

Integrimi i teknologjisë së informacionit dhe komunikimit si mjet ndërkurrikular nënkupton përdorimin e saj në fusha dhe lëndë të ndryshme mësimore. Në arsimin fillor, teknologjia mund të mbështesë zhvillimin e aktiviteteve në gjuhë, matematikë, shkencë të natyrës dhe fusha të tjera, varësisht nga objektivat dhe rezultatet e planifikuara të të nxënësit.

Ky integrim kërkon që mësimdhënësi të mendojë fillimisht për përmbajtjen dhe aktivitetin pedagogjik dhe më pas të përzgjedhë mjetin digjital që mund ta mbështesë atë. Prandaj, nuk është e nevojshme që teknologjia të përdoret në çdo orë mësimore. Ajo duhet të përdoret kur mund të

ndihmojë në konkretizimin e një koncepti, në rritjen e ndërveprimit, në zhvillimin e një aktiviteti krijues ose në vlerësimin formativ të nxënësve.

2.4.1. Fusha Gjuhët dhe Komunikimi - Gjuhë Shqipe

Në fazat e hershme të zhvillimit të shkrim-leximit, nxënësit mësojnë të lexojnë, të shkruajnë dhe të organizojnë idetë e tyre në forma të kuptueshme. Në këtë proces, mjetet digjitale mund të përdoren për të plotësuar aktivitetet tradicionale të leximit dhe shkrimit dhe për t'u ofruar nxënësve forma të reja të krijimit dhe paraqitjes së përmbajtjes.

Një shembull është përdorimi i mjeteve për tregim digjital. Mësimdhënësi mund t'u kërkojë nxënësve të krijojnë një tregim të shkurtër duke përdorur tekst, figura dhe regjistrim zanor. Nxënësit mund të zgjedhin sfondin, të organizojnë personazhet, të shkruajnë fjali të shkurtra dhe të zbatojnë rregullat e mësuara për përdorimin e shkronjës së madhe dhe shenjave të pikësimit. Më pas, ata mund ta lexojnë dhe regjistrojnë tregimin e tyre.

Në këtë rast, nxënësi nuk mbetet vetëm lexues i një teksti të gatshëm, por merr pjesë në krijimin e përmbajtjes. Aktiviteti mund të ndihmojë në zhvillimin e shkrim-leximit, organizimit të mendimeve dhe komunikimit me gojë. Gjithashtu, paraqitja e produktit para bashkëmoshatarëve mund të krijojë një ndjenjë arritjeje dhe të rrisë gatishmërinë e nxënësit për të marrë pjesë në aktivitete të ngjashme.

Megjithatë, përdorimi i mjeteve digjitale në këtë fushë nuk duhet të zëvendësojë plotësisht shkrimin me dorë, leximin e teksteve të shtypura dhe bashkëbisedimin në klasë. Teknologjia duhet t'i plotësojë këto aktivitete dhe të përdoret kur krijon një mundësi shtesë për zhvillimin e shkathtësive gjuhësore.

2.4.2. Fusha Matematikë

Në arsimin fillor, matematika kalon gradualisht nga përdorimi i objekteve konkrete drejt kuptimit të simboleve, veprimeve dhe marrëdhënieve më abstrakte. Nxënësit mësojnë numërimin, mbledhjen, zbritjen, shumëzimin, pjesët e së tërës, format gjeometrike dhe koncepte të tjera që kërkojnë zhvillimin e arsytimit matematikor.

Mjetet digjitale mund të përdoren për vizualizimin dhe manipulimin e objekteve matematikore. Për shembull, gjatë mësimi të thyesave, nxënësit mund të përdorin një aplikacion ose një manipulues virtual për të ndarë një rreth në dy, katër ose tetë pjesë të barabarta. Duke bashkuar dy

pjesë të katërta, nxënësi mund të vëzhgojë vizualisht se $\frac{2}{4}$ përfaqëson të njëjtën pjesë të së tërës sikurse $\frac{1}{2}$.

Ky lloj aktiviteti e ndihmon nxënësin të eksplorojë marrëdhëniet ndërmjet thyesave përpara se të kalojë vetëm te rregullat dhe simbolet matematikore. Vizualizimi mund ta bëjë konceptin më të kuptueshëm dhe t'i krijojë nxënësit mundësi për të provuar kombinime të ndryshme.

Mësimdhënësi mund ta zhvillojë aktivitetin individualisht ose në grupe të vogla. Pas përdorimit të mjetit digjital, është e rëndësishme që nxënësit të shpjegojnë me fjalët e tyre atë që kanë vërejtur dhe ta lidhin përvojën vizuale me simbolikën matematikore. Në këtë mënyrë, teknologjia përdoret për të mbështetur kuptimin konceptual dhe jo vetëm për të krijuar një aktivitet tërheqë.

Figura 1: Përdorimi i mjeteve digjitale interaktive në procesin mësimor

Figura paraqet një shembull ilustrues të përdorimit të teknologjisë interaktive në aktivitetet mësimore me nxënës të arsimit fillor.

2.4.3. Fusha Shkencat e Natyrës - Njeriu dhe Natyra

Fusha e shkencave të natyrës synon të zhvillojë te nxënësit aftësinë për të vëzhguar, pyetur, eksploruar dhe shpjeguar dukuri të ndryshme natyrore. Në disa raste, konceptet shkencore janë të vështira për t'u paraqitur vetëm përmes tekstit ose figurave statike, veçanërisht kur bëhet fjalë për procese dinamike.

Në këto raste, animacionet dhe simulimet digjitale mund të shërbejnë si mjete mbështetëse. Për shembull, gjatë trajtimit të ciklit të ujit ose ndryshimeve të gjendjes së lëndës, mësimdhënësi mund të përdorë një simulim ku nxënësit vëzhgojnë ndryshimet që ndodhin me rritjen ose uljen e temperaturës. Nxënësit mund të shohin në mënyrë të vizualizuar procesin e avullimit, kondensimit ose ngrirjes dhe më pas t'i diskutojnë vëzhgimet e tyre.

Megjithatë, simulimet virtuale nuk duhet të paraqiten si zëvendësim i çdo eksperimenti praktik. Kur kushtet e lejojnë, aktivitetet digjitale duhet të kombinohen me vëzhgime dhe eksperimente të thjeshta reale, të përshtatshme për moshën e nxënësve.

2.4.4. Platformat digjitale dhe infrastruktura arsimore në Kosovë: rasti i Shkollat.org

Zhvillimi i arsimit digjital në Kosovë lidhet jo vetëm me përdorimin individual të aplikacioneve nga mësimdhënësit, por edhe me iniciativat institucionale dhe zhvillimin e infrastrukturës digjitale. Në këtë kontekst, platforma Shkollat.org përfaqëson një ndër iniciativat e lidhura me ofrimin e shërbimeve dhe mjeteve digjitale për komunitetin arsimor.

Sipas informacionit të publikuar në platformën Shkollat.org, sistemi shërben si ndërfaqe ndërmjet infrastrukturës ekzistuese dhe shërbimeve të Microsoft, ndërsa integrimi me Microsoft 365 mundëson përdorimin e postës elektronike, ruajtjes digjitale, komunikimit audio dhe video, shpërndarjes së dokumenteve dhe punës bashkëpunuese.

Për mësimdhënësit, mjete të tilla mund të përdoren për organizimin e materialeve mësimore, ruajtjen dhe shpërndarjen e dokumenteve dhe krijimin e materialeve të ndryshme digjitale. Faqja e Shkollat.org përmend, ndër të tjera, mundësinë e përdorimit të OneNote për ruajtjen e të dhënave, fotografive dhe materialeve, si dhe krijimin e sekuencave të shkurtra audio ose video.

Në arsimin fillor, përdorimi pedagogjik i këtyre shërbimeve varet nga mënyra se si mësimdhënësi i integron ato në aktivitetet mësimore. Për shembull, mësimdhënësi mund të organizojë materiale plotësuese, të ndajë një detyrë digjitale ose të krijojë një hapësirë për ruajtjen e punimeve të nxënësve. Në këto raste, teknologjia mund të mbështesë vazhdimësinë e të nxënësve dhe organizimin më të mirë të materialeve.

Megjithatë, ekzistenca e një platforme digjitale nuk garanton automatikisht përdorim efektiv pedagogjik. Strategjia e Arsimit 2022–2026 e Kosovës e identifikon nevojën për aftësimin e përdoruesve, zhvillimin e udhëzuesve dhe ofrimin e mbështetjes së vazhdueshme për shfrytëzimin

e platformave dhe shërbimeve digjitale. Dokumenti thekson se digjitalizimi mund të jetë një praktikë relativisht e re për një pjesë të përdoruesve dhe se nevojitet përgatitje e duhur për shfrytëzimin e shërbimeve digjitale në arsim.

Një çështje tjetër është infrastruktura fizike dhe teknike e shkollave. Përdorimi i qëndrueshëm i mjeteve digjitale kërkon qasje në pajisje funksionale, lidhje të përshtatshme me internetin dhe mbështetje teknike. Raporti për vlerësimin e zbatimit të Strategjisë së Arsimit 2022–2026 e trajton progresin dhe sfidat e objektivave strategjike të sistemit arsimor, duke përfshirë proceset e lidhura me digjitalizimin.

Kapitulli III: Motivimi i nxënësve përmes teknologjisë

3.1 Motivimi i brendshëm dhe motivimi i jashtëm në moshën e shkollës fillore

Në psikologjinë edukative, motivimi konsiderohet një faktor i rëndësishëm që ndikon në angazhimin, përpjekjen dhe vazhdimësinë e nxënësit në procesin e të nxënës. Ai lidhet me arsyet që e nxisin një individ të fillojë një aktivitet, të vazhdojë përpjekjen dhe të synojë arritjen e një rezultati të caktuar. Në literaturën mbi motivimin zakonisht bëhet dallimi ndërmjet motivimit të brendshëm dhe motivimit të jashtëm. Sipas Ryan dhe Deci (2020), motivimi i brendshëm lidhet me angazhimin në një aktivitet për shkak të interesit dhe kënaqësisë që vetë aktiviteti krijon, ndërsa motivimi i jashtëm lidhet me rezultate ose pasojë që qëndrojnë jashtë aktivitetit, si shpërblimet, vlerësimet apo pritshmëritë e të tjerëve.

Në mjedisin shkollor, motivimi i jashtëm mund të lidhet me notat, lavdërimet, shpërblimet dhe dëshirën e nxënësit për të përmbushur pritshmëritë e mësimit dhe të prindërve. Këto forma të motivimit mund të ndikojnë në gatishmërinë e nxënësit për të kryer një detyrë. (Ryan & Deci, 2020).

Motivimi i brendshëm shfaqet kur nxënësi merr pjesë në një aktivitet sepse e konsideron interesant, sfidues ose të kënaqshëm. Në arsimin fillor, krijimi i mundësive për eksplorim, zgjedhje, krijimtari dhe zgjidhje të problemeve mund të mbështesë interesin e nxënësve për përmbajtjen mësimore. Në këtë drejtim, mjetet digjitale mund të ofrojnë forma të ndryshme ndërveprimi me materialin, si animacionet, simulimet, kuizet dhe aktivitetet e lojëzuara.

Megjithatë, vetë prania e teknologjisë nuk e shndërron automatikisht motivimin e jashtëm në motivim të brendshëm. Ndikimi varet nga mënyra se si mësuesi e planifikon aktivitetin dhe

nga mundësitë që nxënësi ka për të marrë pjesë në mënyrë aktive. Një aplikacion që mbështetet vetëm në pikë dhe renditje mund ta përqendrojë nxënësin te shpërblimi. Në të kundërt, një aktivitet digjital që lejon eksplorimin, zgjedhjen e mënyrës së zgjidhjes dhe reagimin konstruktiv mund të krijojë kushte më të përshtatshme për motivim të brendshëm.

Një përparësi e disa mjediseve digjitale është mundësia për të provuar përsëri pas një përgjigjeje të pasaktë. Kur gabimi shoqërohet me reagim të menjëhershëm dhe mundësi për korrigjim, nxënësi mund ta perceptojë atë si pjesë të procesit të të nxënir dhe jo vetëm si rezultat negativ. Në këtë mënyrë, përdorimi i qëllimshëm i mjeteve digjitale mund të kontribuojë në krijimin e një mjedisi ku nxënësit ndihen më të gatshëm për të eksploruar, për të provuar dhe për të vazhduar përpjekjen.

3.2 Teoria e vetëvendosjes në mjedisin digjital

Për të shpjeguar lidhjen ndërmjet motivimit dhe përdorimit të mjeteve digjitale, ky punim mbështetet në Teorinë e Vetëvendosjes, të zhvilluar nga Edward L. Deci dhe Richard M. Ryan. Teoria e Vetëvendosjes, e njohur si *Self-Determination Theory* (SDT), është një kornizë teorike për studimin e motivimit dhe vetërregullimit. Sipas Ryan dhe Deci (2000), zhvillimi i motivimit autonom dhe mirëqenies lidhet me plotësimin e tri nevojave themelore psikologjike: autonomisë, kompetencës dhe lidhshmërisë.

Në kontekstin e arsimit fillor dhe përdorimit të teknologjisë, këto tri nevoja mund të shërbejnë si bazë për të analizuar mënyrën se si aktivitetet digjitale ndikojnë në përvojën mësimore të nxënësit.

Autonomia. Autonomia lidhet me ndjenjën se individi ka një shkallë zgjedhjeje dhe vullneti në veprimet e tij. Kjo nuk nënkupton që nxënësi duhet të ketë liri të pakufizuar, por që ai të ndiejë se merr pjesë në mënyrë aktive në procesin e të nxënir. Në një aktivitet digjital, mësimmhënësi mund t'u ofrojë nxënësve mundësinë për të zgjedhur ndërmjet disa detyrave, për të përcaktuar rendin e zhvillimit të aktiviteteve ose për të punuar me ritëm të përshtatur. Mjetet digjitale mund ta mbështesin autonominë kur zgjedhjet janë të qarta dhe të lidhura me objektivat mësimore.

Kompetenca. Nevoja për kompetencë lidhet me ndjenjën e aftësisë dhe progresit. Nxënësi ka nevojë të kuptojë se përpjekja e tij mund të çojë në përmirësim dhe se është në gjendje të përballojë sfidat mësimore. Sipas Ryan dhe Deci (2000), përvoja e kompetencës përbën një aspekt të rëndësishëm të motivimit të brendshëm. Disa aplikacione edukative mund të ofrojnë reagim të menjëhershëm pas një përgjigjeje. Në vend që nxënësi të presë deri në kontrollimin e detyrës, ai

mund të marrë informacion nëse përgjigjja është e saktë dhe, në disa raste, një udhëzim për korrigjim

Lidhshmëria. Lidhshmëria lidhet me nevojën e individit për t'u ndier i pranuar dhe i lidhur me të tjerët. Në klasë, kjo nevojë mund të mbështetet përmes aktiviteteve bashkëpunuese. Mjetet digjitale mund të përdoren për krijimin e prezantimeve të përbashkëta, tregimeve digjitale, tabelave virtuale ose produkteve të tjera grupore. Në këto aktivitete, nxënësit mund të ndajnë detyrat, të diskutojnë idetë dhe të japin reagime për punën e bashkëmoshatarëve.

Në këtë mënyrë, Teoria e Vetëvendosjes ndihmon në kuptimin se teknologjia nuk është vetvetiu burim motivimi. Rëndësi ka mënyra se si aktiviteti digjital organizohet për të mbështetur autonominë, kompetencën dhe lidhshmërinë e nxënësve. Kur teknologjia përdoret vetëm për kontroll, renditje ose shpërblime të jashtme, ajo mund të mos kontribuojë domosdoshmërisht në zhvillimin e motivimit të brendshëm.

3.3 Mësimi përmes lojës në ciklin klasor: Kuizet dhe aplikacionet edukative

Një nga qasjet e përdorura për të nxitur angazhimin e nxënësve është lojëzimi, i njohur në literaturë si *gamification*. Lojëzimi nënkupton përdorimin e elementeve dhe mekanizmave të lojës në kontekste që nuk janë lojëra. Në arsim, këto elemente mund të përfshijnë pikët, nivelet, distinktivët, sfidat, treguesit e progresit dhe forma të ndryshme të reagimit.

Në arsimin fillor, lojëzimi mund të përdoret për të krijuar aktivitete më ndërvepruese dhe për t'i nxitur nxënësit të marrin pjesë në procesin mësimor. Megjithatë, mësimi përmes lojës dhe lojëzimi nuk janë plotësisht të njëjta. Mësimi përmes lojës mbështetet në përdorimin e lojës si aktivitet mësimor, ndërsa lojëzimi integron elemente të lojës në një aktivitet që në thelb nuk është lojë. Për këtë arsye, në këtë nënkapitull termi **lojëzim** është më i saktë akademikisht.

Platformat si Kahoot! dhe Quizizz janë shembuj të mjeteve që përdorin elemente të lojëzimit në kuize dhe aktivitete vlerësuese. Përmes pyetjeve interaktive, reagimit të menjëhershëm dhe paraqitjes dinamike të progresit, këto mjete mund të rrisin pjesëmarrjen dhe ndërveprimin gjatë orës mësimore. Shqyrtimi i literaturës nga Wang dhe Tahir (2020) tregon se përdorimi i Kahoot! është lidhur në shumë studime me efekte pozitive në performancën e të nxënit, dinamikën e klasës dhe qëndrimet e nxënësve, megjithëse rezultatet ndryshojnë sipas kontekstit dhe mënyrës së përdorimit.

Për shembull, mësimpldhënësi mund të organizojë një kuiz të shkurtër pas përfundimit të një njësie mësimore. Nxënësit përgjigjen individualisht ose në grupe dhe marrin reagim pas çdo pyetjeje. Mësimpldhënësi mund t'i përdorë përgjigjet për të identifikuar konceptet që nuk janë kuptuar mirë dhe për t'i shpjeguar ato përsëri. Në këtë rast, kuizi digjital nuk shërben vetëm për argëtim, por edhe si mjet i vlerësimit formativ.

Megjithatë, elementet konkurruese duhet të përdoren me kujdes, veçanërisht në arsimin fillor. Tabelat e renditjes dhe presioni kohor mund të motivojnë disa nxënës, por mund të krijojnë ankth ose ndjenjë dështimi te nxënës të tjerë. Për këtë arsye, mësimpldhënësi mund të përdorë aktivitete grupore, objektiva të përbashkëta ose tregues individualë të progresit në vend të theksimit të vazhdueshëm të fituesve dhe humbësve.

Prandaj, vlera pedagogjike e lojzimit nuk qëndron vetëm te përdorimi i muzikës, ngjyrave ose pikëve. Ai duhet të lidhet me përmbajtjen mësimore dhe me një qëllim të qartë pedagogjik. Kur përdoret në mënyrë të planifikuar, lojzimi mund të kontribuojë në rritjen e pjesëmarrjes, përqendrimit dhe gatishmërisë së nxënësve për t'u angazhuar në aktivitetet mësimore

3.4 Shembuj praktikë të përdorimit të mjeteve digjitale dhe rolit të vizualizimit

Për të konkretizuar mënyrën se si mjetet digjitale mund të përdoren në arsimin fillor, në vijim paraqiten disa shembuj praktikë të propozuar. Këto shembuj nuk përfaqësojnë raste studimore ose rezultate të një hulumtimi empirik të realizuar në kuadër të këtij punimi. Ato shërbejnë për të ilustruar forma të mundshme të integritit të teknologjisë në aktivitetet mësimore.

3.4.1 Mësimi i anatomisë së njeriut

Në lëndën *Njeriu dhe Natyra*, paraqitja e strukturës dhe funksionimit të trupit të njeriut mund të jetë sfiduese kur mbështetet vetëm në figura dydimensionale. Për shembull, gjatë trajtimit të zemrës dhe qarkullimit të gjakut, një figurë statike në tekstin shkollor paraqet strukturat kryesore, por nuk mund ta paraqesë në mënyrë dinamike procesin e qarkullimit.

Në këtë rast, mësimpldhënësi mund të përdorë një model digjital tredimensional ose një aplikacion të realitetit të shtuar. Përmes projektorit, tabelës interaktive ose tabletit, nxënësit mund ta rrotullojnë modelin e zemrës, të vëzhgojnë pjesët kryesore të saj dhe të ndjekin në mënyrë të vizualizuar drejtimin e qarkullimit të gjakut.

Vizualizimet digjitale tredimensionale janë studiuar si mjete për paraqitjen e strukturave anatomike komplekse. Një rishikim sistematik nga Triepels et al. (2020) tregoi se teknologjitë tredimensionale mund të ofrojnë mundësi të dobishme për mësimin e anatomisë, por rezultatet nuk mbështesin pretendimin se ato gjithmonë përmirësojnë të nxënit në çdo kontekst.

Për arsimin fillor, qëllimi i një aktiviteti të tillë nuk është studimi i hollësishëm anatomik. Mjeti digjital mund të përdoret për të ndihmuar nxënësit të kuptojnë se zemra funksionon si pjesë e një sistemi dinamik. Pas demonstrimit, mësimdhënësi mund t'u kërkojë nxënësve të përshkruajnë me fjalët e tyre rrugën e gjakut ose të krijojnë një skemë të thjeshtë.

Çfarë mund të mësojnë nxënësit?

Nxënësit mund të zhvillojnë një kuptim më të qartë të marrëdhënieve hapësinore ndërmjet pjesëve të zemrës dhe të perceptojnë qarkullimin e gjakut si proces dinamik.

3.4.2 Mësimi i thyesave përmes manipuluesve digjitalë

Thyesat janë ndër konceptet matematikore që kërkojnë lidhjen ndërmjet paraqitjes vizuale dhe simbolit numerik. Për të konkretizuar këtë marrëdhënie, mësimdhënësi mund të përdorë manipulues digjitalë.

Hapi i parë: Mësimdhënësi paraqet në projektor ose në tabelën interaktive një rreth digjital dhe u kërkon nxënësve të mendojnë se si mund të ndahet në pjesë të barabarta. Para përdorimit të simbolit matematikor, nxënësit diskutojnë konceptin e pjesës dhe të së tërës.

Hapi i dytë: Nxënësit, individualisht ose në grupe të vogla, përdorin një tablet ose pajisje tjetër digjitale për të ndarë rrethin në dy, katër ose tetë pjesë të barabarta. Duke bashkuar dy pjesë të katërta, ata mund të vëzhgojnë se $\frac{2}{4}$ mbulon të njëjtën sipërfaqe sikurse $\frac{1}{2}$.

Hapi i tretë: Kur nxënësi krijon një kombinim të pasaktë, mjeti digjital mund të ofrojë reagim dhe mundësi për të provuar përsëri. Mësimdhënësi duhet të përdorë këtë moment për t'i kërkuar nxënësit të shpjegojë arsyetimin dhe jo vetëm të kërkojë përgjigjen e saktë.

3.4.3 Zhvillimi i shkathtësive të prezantimit dhe komunikimit

Në aktivitetet tradicionale të komunikimit me gojë, nxënësve mund t'u kërkohej të shkruajnë një tekst dhe ta prezantojnë atë para klasës. Megjithatë, jo të gjithë nxënësit kanë të njëjtën gatishmëri

për të folur para një grupi të madh. Në raste të caktuara, mjetet digjitale mund të ofrojnë një formë alternative për zhvillimin gradual të shkathtësive të prezantimit.

Mësimdhënësi mund t'u kërkojë nxënësve të krijojnë një video të shkurtër prej një deri në dy minuta, në të cilën shpjegojnë një projekt, tregojnë një histori ose paraqesin një temë mësimore. Nxënësi mund ta planifikojë mesazhin, ta regjistrojë dhe, me udhëzimin e mësimdhënësit, ta përmirësojë para prezantimit përfundimtar.

Kjo formë aktiviteti mund t'i ndihmojë nxënësit të punojnë në organizimin e ideve, artikulumin e mesazhit dhe komunikimin digjital. Përdorimi i tregimit digjital është lidhur në literaturë me zhvillimin e shkathtësive të ndryshme të nxënësve dhe krijimin e aktiviteteve ku ata marrin rol aktiv në prodhimin e përmbajtjes.

Megjithatë, qëllimi nuk duhet të jetë shmangia e përhershme e prezantimit para klasës. Videoja mund të përdoret si një hap ndërmjetësues që u krijon nxënësve mundësi të planifikojnë dhe të praktikojnë prezantimin. Gradualisht, mësimdhënësi mund t'i inkurajojë ata të prezantojnë edhe drejtpërdrejt para bashkëmoshatarëve.

Në të tre shembujt, teknologjia nuk paraqitet si zëvendësim i mësimdhënësit. Roli i saj është të ofrojë forma shtesë për vizualizim, ndërveprim, reagim dhe krijim të përmbajtjes. Ndikimi në motivimin e nxënësve varet nga mënyra se si aktiviteti planifikohet, nga niveli i përshtatjes me moshën dhe nga mbështetja që ofron mësimdhënësi gjatë procesit

3.5. Zhvillimi i shkathtësive të prezantimit dhe gjuhës

Metoda tradicionale: Nxënësve u kërkohet të shkruajnë një ese për një temë të caktuar në fletore dhe pastaj ta lexojnë atë para klasës duke qëndruar në këmbë pranë bankës. Shumë fëmijë të turpshëm përjetojnë ankth social dhe refuzojnë të flasin.

Metoda me mjete digjitale: Nxënësit përdorin aplikacione (ose mjete të ngjashme të tregimit digjital), ku regjistrojnë video të shkurtra (1-2 minuta) duke shpjeguar projektin e tyre nga shtëpia ose nga një cep i qetë i klasës, duke përdorur filtra apo sfonde vizuale që u përshtaten temës.

Çfarë mësojnë: Kjo metodë u mundëson nxënësve të rregullojnë, editojnë dhe përmirësojnë videon e tyre përpara se ta ndajnë me të tjerët. Ata mësojnë shkathtësitë e komunikimit digjital,

artikulimin e qartë të zërit dhe strukturimin e mesazhit, duke thyer barrierën e ankthit social dhe duke rritur motivimin për t'u shprehur lirshëm.

Kapitulli IV: Integrimi dhe gjithëpërfshirja

4.1. Teknologjia asistive për nxënësit me nevoja të veçanta - Parimi i gjithëpërfshirjes në shkollat e Kosovës

Arsimi gjithëpërfshirës mbështetet në parimin se të gjithë nxënësit duhet të kenë mundësi të marrin pjesë në procesin arsimor dhe të zhvillojnë potencialin e tyre, pavarësisht dallimeve individuale, aftësive ose nevojave arsimore. Në Republikën e Kosovës, zhvillimi i arsimit gjithëpërfshirës është pjesë e politikave dhe dokumenteve strategjike të arsimit. Strategjia e Arsimit 2022–2026 përfshin ndër treguesit e sistemit edhe përfshirjen e fëmijëve me nevoja të veçanta në arsimin e obligueshëm dhe të mesëm të lartë.

Gjithëpërfshirja nuk duhet të kuptohet vetëm si vendosje fizike e nxënësit në një klasë të rregullt. Ajo kërkon përshtatjen e procesit mësimor, materialeve, mënyrave të komunikimit dhe mbështetjes sipas nevojave individuale të nxënësve. Hulumtimet e Institutit Pedagogjik të Kosovës kanë evidentuar se zbatimi praktik i filozofisë së gjithëpërfshirjes është shoqëruar me sfida në qëndrimet, përgatitjen dhe mbështetjen e mësimdhënësve.

Në këtë kontekst, teknologjia asistive mund të luajë një rol të rëndësishëm në zvogëlimin e barrierave që vështirësojnë pjesëmarrjen e disa nxënësve në aktivitetet mësimore. Teknologjia asistive përfshin pajisje, programe dhe sisteme që përdoren për të mbështetur ose përmirësuar aftësitë funksionale të individëve me aftësi të kufizuara. Ajo mund të përfshijë mjete për leximin e tekstit me zë, komunikimin alternativ dhe augmentativ, zmadhimin e përmbajtjes, shkrimin përmes zërit dhe forma të tjera të qasjes në informacion.

Mjetet digjitale nuk duhet të paraqiten si zgjidhje universale për çdo nevojë arsimore. Efektiviteti i tyre varet nga përshtatja me nevojat konkrete të nxënësit, objektivat mësimore dhe mbështetja që ofrohet nga mësimdhënësi dhe profesionistët e tjerë. Një rishikim sistematik mbi teknologjitë asistive në arsim thekson potencialin e tyre për krijimin e mjediseve më gjithëpërfshirëse, por gjithashtu nënvizon rëndësinë e përzgjedhjes së përshtatshme dhe zbatimit të kujdesshëm të teknologjisë.

Prandaj, në arsimin fillor, teknologjia asistive mund të shihet si një mjet mbështetës për rritjen e qasjes, pjesëmarrjes dhe pavarësisë së nxënësit. Vlera e saj qëndron në mundësinë për të përshtatur materialin dhe aktivitetin mësimor, duke zvogëluar barrierat që mund ta kufizojnë përfshirjen aktive të nxënësit në klasë.

4.2 Adresimi i vështirësive specifike në nxënie: Disleksia, Disgrafia dhe Diskalkulia

Nxënësit me vështirësi specifike në të nxënë mund të përballen me pengesa të veçanta në lexim, shkrim ose përvetësimin e koncepteve matematikore. Këto vështirësi nuk duhet të interpretohen automatikisht si mungesë aftësie ose përpjekjeje. Për këtë arsye, mësimdhënësi duhet të identifikojë barrierat që ndikojnë në pjesëmarrjen e nxënësit dhe të përdorë strategji dhe mjete mbështetëse të përshtatura.

4.2.1. Disleksia dhe mbështetja digjitale në lexim

Disleksia lidhet kryesisht me vështirësi të qëndrueshme në zhvillimin e saktësisë dhe rrjedhshmërisë së leximit dhe në përpunimin e informacionit gjuhësor. Këto mund të shfaqen te disa nxënës, por nuk përbëjnë përkufizimin e disleksisë.

Në aktivitetet e leximit, disa nxënës me disleksi mund të kenë nevojë për më shumë kohë, përsëritje dhe forma alternative të qasjes në tekst. Teknologjitë *text-to-speech* mund ta lexojnë përmbajtjen digjitale me zë, duke i mundësuar nxënësit të dëgjojnë tekstin dhe njëkohësisht ta ndjekë atë në ekran. Rishikimet mbi teknologjinë asistive për nxënësit me disleksi kanë identifikuar mjetet e leximit me zë, aplikacionet mobile dhe teknologji të tjera digjitale si forma të përdorura për mbështetjen e qasjes në përmbajtjen e shkruar.

Mjetet digjitale mund të ofrojnë gjithashtu mundësi për ndryshimin e madhësisë së tekstit, hapësirës ndërmjet rreshtave, kontrastit dhe paraqitjes së materialit.

Në kontekstin e gjuhës shqipe, një çështje praktike mund të jetë cilësia dhe natyrshmëria e mjeteve të sintezës së zërit. Për këtë arsye, mësimdhënësi duhet të kontrollojë paraprakisht nëse mjeti e shqipton qartë dhe saktë tekstin në gjuhën shqipe. Kur teknologjia e disponueshme nuk është e përshtatshme, mund të përdoren regjistrime audio të përgatitura nga mësimdhënësi ose materiale audio të përshtatura.

4.2.2. Disgrafia dhe mjetet mbështetëse për shkrim

Disgrafia lidhet me vështirësi në aspektet e shkrimit dhe mund të ndikojë në formimin e shkronjave, organizimin hapësinor të tekstit dhe rrjedhshmërinë e shkrimit. Vështirësitë ndryshojnë ndërmjet nxënësve dhe për këtë arsye mbështetja duhet të jetë individuale.

Në disa raste, përdorimi i tastierës, pajisjeve me ekran me prekje ose mjeteve *speech-to-text* mund t'i ofrojë nxënësit një mënyrë alternative për të paraqitur njohuritë dhe idetë e tij. Nxënësi mund ta diktojë një fjali ose tekst të shkurtër, ndërsa sistemi e shndërron të folurin në tekst të shkruar. Kjo nuk nënkupton largimin e plotë të ushtrimeve të shkrimit me dorë. Mjeti digjital mund të përdoret si mbështetje kur vështirësia në procesin fizik të shkrimit pengon nxënësin të shprehë përmbajtjen që ka kuptuar.

4.2.3. Diskalkulia dhe vizualizimi i koncepteve matematikore

Diskalkulia lidhet me vështirësi të qëndrueshme në përvetësimin dhe përpunimin e koncepteve numerike dhe matematikore.

Manipuluesit digjitalë mund të përdoren për të lidhur simbolin numerik me sasinë dhe paraqitjen vizuale. Për shembull, nxënësi mund të zhvendosë objekte në ekran, t'i grupojë dhe më pas ta lidhë numrin e objekteve me simbolin përkatës. Në mësimin e thyesave, pjesët e një figure mund të ndahen, bashkohen dhe krahasohen në mënyrë vizuale.

4.3 Menaxhimi i vëmendjes dhe sjelljes: Çrregullimi i Spektrit të Autizmit (ÇSA) dhe ADHD

Nxënësit me Çrregullim të Spektrit të Autizmit dhe nxënësit me ADHD përbëjnë grupe heterogjene. Nevojat, aftësitë dhe mënyrat e pjesëmarrjes në procesin mësimor mund të ndryshojnë ndjeshëm nga një nxënës te tjetri. Për këtë arsye, duhet të shmangen përgjithësimet sipas të cilave të gjithë nxënësit me një diagnozë të caktuar kanë të njëjtat karakteristika ose reagojnë në mënyrë të njëjtë ndaj teknologjisë.

Çrregullimi i Spektrit të Autizmit

Disa nxënës me ÇSA mund të përballen me vështirësi në komunikim dhe ndërveprim social, ndërsa të tjerë mund të kenë nevojë për strukturë më të qartë ose mbështetje në përballimin e ndryshimeve

të rutinës. Mjetet digjitale mund të përdoren për të paraqitur orare vizuale, udhëzime me figura dhe aktivitete të strukturuar.

Për nxënësit që kanë nevojë komplekse të komunikimit mund të përdoren mjete të Komunikimit Alternativ dhe Augmentativ, të njohura me shkurtesën AAC. Këto mjete mund të përfshijnë tabela me simbole, fotografi ose aplikacione digjitale përmes të cilave nxënësi zgjedh një simbol për të shprehur një kërkesë, ide ose nevojë. Një rishikim sistematik mbi AAC dhe edukimin e fëmijëve me ÇSA ka identifikuar përdorimin e instrumenteve të ndryshme për mbështetjen e aftësive komunikuese.

Për shembull, një nxënës mund të përdorë një simbol për të kërkuar ujë, për të treguar nevojën për pushim ose për të zgjedhur një aktivitet. Megjithatë, përdorimi i AAC duhet të përshtatet me nevojat e nxënësit dhe, kur është e nevojshme, të zhvillohet në bashkëpunim me profesionistë të fushës së komunikimit.

ADHD dhe organizimi i aktiviteteve mësimore

Nxënësit me ADHD mund të përballen me vështirësi në ruajtjen e vëmendjes, organizimin e detyrave ose kontrollin e impulsivitetit.

Mjetet digjitale mund të përdoren për organizimin e aktivitetit në hapa të qartë dhe të menaxhueshëm. Për shembull, një detyrë e gjatë mund të ndahet në disa pjesë të shkurtra, ndërsa ekrani mund të paraqesë progresin dhe hapin e radhës. Kohëmatësit vizualë, listat digjitale të detyrave dhe reagimi i menjëhershëm mund të ndihmojnë disa nxënës në organizimin e punës.

Teknologjia mund të mbështesë vëmendjen dhe organizimin, por përdorimi i saj duhet të kontrollohet me kujdes. Një aplikacion me shumë efekte vizuale, tinguj dhe elemente të panevojshme mund të krijojë shpërqendrim në vend të mbështetjes.

4.4 Sfidat e dëmtimeve sensorike: Nxënësit me dëmtime në shikim dhe dëgjim

Arsimi gjithëpërfshirës kërkon që materialet dhe aktivitetet mësimore të jenë sa më të qasshme për nxënësit me nevojë të ndryshme shqisore. Në këtë drejtim, mjetet digjitale dhe teknologjitë asistive mund të ofrojnë forma alternative të qasjes në informacion.

Nxënësit me dëmtime në shikim

Nxënësit e verbër dhe nxënësit me shikim të dobët mund të kenë nevoja të ndryshme për qasje në materialet mësimore. Për nxënësit e verbër, lexuesit e ekranit janë programe që interpretojnë përmbajtjen e shfaqur në ekran dhe e paraqesin atë përmes sintezës së zërit ose ekranit Braille. American Foundation for the Blind i përshkruan lexuesit e ekranit si ndërfaqe ndërmjet sistemit kompjuterik, aplikacioneve dhe përdoruesit me dëmtime në shikim.

Për nxënësit me shikim të dobët, funksionet e zmadhimit, rregullimit të kontrastit dhe ndryshimit të madhësisë së tekstit mund ta bëjnë përmbajtjen më të qasshme. Megjithatë, materiali digjital duhet të jetë teknikisht i organizuar në mënyrë që të funksionojë me këto mjete. Një dokument i përbërë vetëm nga fotografi të tekstit, për shembull, mund të jetë i vështirë për t'u lexuar nga një lexues ekrani.

Këto mjete mund të rrisin pavarësinë e nxënësit në qasjen në materiale.

Nxënësit me dëmtime në dëgjim

Nxënësit me dëmtime në dëgjim gjithashtu kanë nevoja të ndryshme komunikuese.

Materialet video me titra mund të mbështesin qasjen në informacionin verbal. Në disa mjedise digjitale mund të përdoret edhe transkriptimi automatik i të folurit në tekst. Mësimdhënësi mund të kombinojë shpjegimin me tekst, figura, skema dhe udhëzime vizuale.

Megjithatë, cilësia e titrave dhe transkriptimit automatik duhet të kontrollohet. Gabimet në njohjen e zërit mund ta ndryshojnë kuptimin e përmbajtjes, veçanërisht kur përdoren terma mësimorë ose kur mjeti ka mbështetje të kufizuar për gjuhën shqipe.

Përdorimi i materialeve vizuale dhe digjitale mund t'u ofrojë nxënësve forma shtesë të qasjes në përmbajtjen mësimore dhe të mbështesë pjesëmarrjen e tyre në aktivitetet e klasës.

Figure 2: *Mjetet digjitale si mbështetje për nxënësit me nevoja të ndryshme arsimore*

Figura ilustron rolin e mjeteve digjitale dhe teknologjisë asistive në mbështetjen e pjesëmarrjes, qasjes në përmbajtjen mësimore dhe përfshirjes së nxënësve në procesin edukativ.

4.5 Roli i Asistentit dhe bashkëpunimi multidisiplinar në klasat gjithëpërfshirëse

Përdorimi i teknologjisë asistive në klasën gjithëpërfshirëse kërkon bashkëpunim ndërmjet mësimitdhënësit, asistentit, profesionistëve mbështetës dhe familjes. Në Kosovë, zhvillimi i mekanizmave mbështetës dhe përfshirja e fëmijëve me nevoja të veçanta arsimore janë pjesë e procesit të zhvillimit të arsimit gjithëpërfshirës. Dokumentet dhe studimet e Institutit Pedagogjik të Kosovës kanë trajtuar rolin e qendrave burimore dhe strukturave mbështetëse për nxënësit e përfshirë në shkollat e rregullta.

Asistenti nuk duhet të marrë rolin e mësimitdhënësit dhe as të kufizojë pjesëmarrjen e nxënësit duke punuar vazhdimisht në mënyrë të izoluar vetëm me të. Roli i tij është të mbështesë pjesëmarrjen e nxënësit dhe realizimin e aktiviteteve të përshtatura sipas nevojave arsimore.

Kur përdoret një mjet digjital ose teknologji asistive, mësimitdhënësi përcakton qëllimin pedagogjik të aktivitetit, ndërsa asistenti mund të ndihmojë nxënësin në përdorimin funksional të mjetit dhe në realizimin e aktivitetit. Për shembull, nëse nxënësi përdor një aplikacion AAC, asistenti mund të mbështesë përdorimin e tij gjatë aktivitetit mësimor pa folur vazhdimisht në vend të nxënësit.

Planifikimi individual i mbështetjes kërkon bashkëpunim ndërmjet profesionistëve relevantë. Në varësi të nevojave të nxënësit, ky bashkëpunim mund të përfshijë mësime ndërmjet asistentit, psikologut, pedagogut, profesionistët e komunikimit dhe familjen. Qëllimi është që strategjitë dhe mjetet e përdorura të jenë të koordinuara dhe të lidhura me nevojat konkrete të nxënësit.

Hartimi dhe zbatimi i Planit Individual të Arsimit nuk duhet t'i atribuohet vetëm asistentit. Ai është proces bashkëpunues dhe duhet të lidhet me ekipin profesional dhe personat përgjegjës për mbështetjen e nxënësit.

Përfshirja e familjes është gjithashtu e rëndësishme. Prindërit mund të ofrojnë informacion mbi mënyrat e komunikimit dhe përdorimit të teknologjisë nga nxënësi jashtë shkollës. Megjithatë, nuk duhet të kërkohej që çdo aktivitet digjital i zhvilluar në shkollë të përsëritet automatikisht në shtëpi. Vazhdimësia e mbështetjes duhet të planifikohet sipas nevojave dhe mundësive të familjes.

4.6 Krahاسimi i ndikimit të teknologjisë: nxënësit e rregullt dhe nxënësit me nevoja të veçanta (NV)

Tabela 1: Krahاسimi i ndikimit të teknologjisë digjitale te nxënësit e rregullt dhe nxënësit me nevoja të veçanta arsimore

Dimensioni i Analizës	Nxënësit e Rregullt	Nxënësit me Nevoja të Veçanta (NV)
Qëllimi parësor i TIK-ut	Sfidimi kognitiv, thyerja e monotonisë, zhvillimi i mendimit kritik të nivelit të lartë dhe bashkëpunimi.	Aksesueshmëria, eliminimi i barrierat fizike/kognitive dhe arritja e autonomisë funksionale.
Mjetet kryesore të përdorura	Kahoot!, Quizizz, Google Classroom, simulimet PhET, kodimi në Scratch, tregimi digjital.	Teknologjia Asistive: Text-to-Speech, aplikacionet AAC (simbolet vizuale), fontet specifike, dorezat e zërit.
Burimi kryesor i motivimit	Konkurrenca e shëndetshme, elementet e lojës (pikët, nivelet), liria për të krijuar produkte digjitale.	Ndjenja e triumfit mbi barrierën, mundësia për të kryer një detyrë pa ndihmën e vazhdueshme të një të rrituri.
Ndikimi në Teorinë SDT	Plotëson Autonominë përmes zgjedhjes së shtigjeve të projektit dhe Lidhshmërinë në grupe.	Plotëson fuqishëm Kompetencën (feedback pa gjykim) oars dhe integrimin social (Lidhshmërinë).

Tabela paraqet një krahasim teorik të qëllimeve, mjeteve digjitale dhe faktorëve motivues që lidhen me përdorimin e teknologjisë te nxënësit e rregullt dhe te nxënësit me nevoja të veçanta arsimore. Krahاسimi është përpiluar nga autorja bazuar në literaturën e shqyrtuar.

Analiza e paraqitur në këtë kapitull tregon se roli i teknologjisë mund të ndryshojë sipas nevojave të nxënësve dhe qëllimit të aktivitetit mësimor. Në aktivitetet e përgjithshme të arsimit fillor, mjetet digjitale mund të përdoren për vizualizim, krijimtari, bashkëpunim dhe vlerësim formativ. Për nxënësit që përballen me barriera në lexim, shkrim, komunikim ose qasje në informacion, teknologjia asistive mund të ofrojë forma alternative të pjesëmarrjes.

Në përfundim, teknologjia mund të kontribuojë në krijimin e një mjedisi mësimor më të qasshëm dhe fleksibil, por ajo nuk është zgjidhje e vetme për gjithëpërfshirjen. Ndikimi i saj varet nga identifikimi i nevojave të nxënësit, përzgjedhja e mjetit të përshtatshëm, planifikimi pedagogjik dhe bashkëpunimi ndërmjet mësimeve, mësuesit, profesionistëve mbështetës dhe familjes. Në këtë kuptim, mjetet digjitale dhe teknologjia asistive duhet të trajtohen si pjesë e një qasjeje më të gjerë gjithëpërfshirëse dhe të orientuar drejt pjesëmarrjes aktive të çdo nxënësi.

Kapitulli V: Rekomandime për përdorimin e mjeteve digjitale në arsimin fillor

Përdorimi i mjeteve digjitale në arsimin fillor kërkon planifikim të kujdesshëm pedagogjik dhe përshtatje me karakteristikat zhvillimore të nxënësve. Teknologjia nuk duhet të përdoret vetëm për shkak të pranisë së saj në jetën e përditshme, por kur ajo mund të mbështesë konkretisht arritjen e rezultateve të nxënësit, pjesëmarrjen aktive dhe motivimin e nxënësve. Bazuar në çështjet e trajtuara në kapitujt paraprakë, në vijim paraqiten disa rekomandime për përzgjedhjen, balancimin dhe përdorimin praktik të mjeteve digjitale në arsimin fillor.

5.1 Përzgjedhja e mjeteve digjitale sipas moshës së nxënësve

Përzgjedhja e mjeteve digjitale duhet të bëhet duke marrë parasysh moshën, nivelin zhvillimor dhe aftësitë e nxënësve. Një mjet që është i përshtatshëm për nxënësit e klasës së pestë nuk është domosdoshmërisht i përshtatshëm për nxënësit e klasës së parë. Për këtë arsye, mësimeve duhet të vlerësojë shkallën e vështirësisë së aplikacionit, mënyrën e navigimit, përmbajtjen vizuale dhe nivelin e pavarësisë që kërkohet nga nxënësi.

Në klasat e para të arsimit fillor, mjetet digjitale duhet të kenë një ndërfaqe të thjeshtë, udhëzime të qarta dhe elemente vizuale të kuptueshme. Aktivitetet mund të përfshijnë lidhjen e figurës me fjalën, renditjen e objekteve, identifikimin e numrave, dëgjimin e tregimeve ose zgjidhjen e

detyrave të thjeshta përmes prekjes së ekranit. Në këtë nivel, mësimit duhet të jetë vazhdimisht i pranishëm dhe ta udhëheqë përdorimin e teknologjisë.

Në klasat më të larta të ciklit fillor, nxënësve mund t'u ofrohen aktivitete që kërkojnë më shumë pavarësi, krijimtari dhe bashkëpunim. Ata mund të krijojnë prezantime të thjeshta, tregime digjitale, postera elektronike ose projekte grupore. Gjithashtu, mund të përdoren kuize digjitale, simulime dhe aplikacione që mbështesin të nxënësit e matematikës dhe shkencave.

Përzgjedhja e mjetit duhet të lidhet gjithmonë me qëllimin pedagogjik. Para se të përdorë një aplikacion, mësimit duhet të shqyrtojë nëse përmbajtja është e saktë, nëse aktiviteti është i përshtatshëm për moshën dhe nëse mjeti i ndihmon nxënësit të kuptojnë ose të praktikojnë një koncept të caktuar. Elementet vizuale dhe të lojzimit nuk duhet të jenë aq të shumta sa ta largojnë vëmendjen nga përmbajtja mësimore.

Vëmendje duhet t'i kushtohet edhe sigurisë digjitale dhe privatësisë. Mësimit duhet të kontrollojë paraprakisht mjetet që kërkojnë regjistrim, krijimin e profileve ose ndarjen e të dhënave personale. Për nxënësit e arsimit fillor, përdorimi i teknologjisë duhet të zhvillohet në një mjedis të kontrolluar dhe me udhëzime të qarta për sjelljen e përgjegjshme në hapësirat digjitale.

Prandaj, përzgjedhja e mjeteve digjitale nuk duhet të mbështetet vetëm në popullaritetin e aplikacionit ose në risinë teknologjike. Mjeti më i përshtatshëm është ai që përputhet me moshën e nxënësit, objektivin e orës dhe mënyrën se si është planifikuar aktiviteti mësimor.

5.2 Balancimi i teknologjisë me metodat tradicionale të mësimit

Integrimi i teknologjisë në arsimin fillor nuk nënkupton largimin e metodave tradicionale të mësimit. Leximi i librave, shkrimi me dorë, puna me materiale konkrete, diskutimi në klasë dhe ndërveprimi i drejtpërdrejtë ndërmjet nxënësve vazhdojnë të kenë rëndësi të veçantë në zhvillimin e fëmijës. Për këtë arsye, përdorimi i mjeteve digjitale duhet të ndërtohet mbi parimin e balancimit dhe plotësimit të metodave ekzistuese.

Një aktivitet mësimor mund të fillojë me shpjegimin e mësimit dhe përdorimin e materialeve konkrete, të vazhdojë me një demonstrim digjital dhe të përfundojë me diskutim ose detyrë praktike. Për shembull, gjatë mësimit të thyesave, nxënësit fillimisht mund të ndajnë objekte reale në pjesë të barabarta. Më pas, një manipulues digjital mund të përdoret për të krahasuar forma

dhe thyesa të ndryshme. Në fund, nxënësit mund të shpjegojnë me fjalët e tyre atë që kanë kuptuar dhe të zgjidhin detyra në fletore.

Në mësimin e gjuhës, tregimi digjital mund të kombinohet me leximin dhe shkrimin tradicional. Nxënësi mund të shkruajë fillimisht një tekst të shkurtër në fletore, ta përmirësojë atë me ndihmën e mësimdhënësit dhe më pas ta shndërrojë në një tregim digjital me figura dhe zë. Në këtë mënyrë, teknologjia nuk e zëvendëson shkrimin, por e zgjeron aktivitetin dhe i krijon nxënësit mundësi për të paraqitur produktin në një formë tjetër.

Balancimi është i rëndësishëm edhe për ruajtjen e ndërveprimit social. Nëse çdo nxënës punon vazhdimisht individualisht në një pajisje, mund të zvogëlohen mundësitë për diskutim dhe bashkëpunim. Për këtë arsye, mjetet digjitale mund të përdoren edhe në çifte ose grupe të vogla, ku nxënësit diskutojnë, marrin vendime dhe zgjidhin detyra së bashku.

Mësimdhënësi duhet të vlerësojë se kur teknologjia sjell një përfitim real pedagogjik. Nëse një detyrë mund të realizohet më qartë dhe më efektshëm përmes një materiali konkret ose aktiviteti të drejtpërdrejtë, përdorimi i pajisjes digjitale nuk është i domosdoshëm. Teknologjia duhet të përdoret kur ofron vizualizim, ndërveprim, reagim, përshtatje ose qasje që është e vështirë të realizohet me mjete të tjera.

Prandaj, qasja më e përshtatshme në arsimin fillor është kombinimi i metodave. Një proces mësimor i balancuar përdor teknologjinë si mbështetje të pedagogjisë dhe ruan njëkohësisht aktivitetet praktike, komunikimin, shkrimin, leximin dhe bashkëpunimin e drejtpërdrejtë.

5.3 Sugjerime praktike për shkollat dhe mësimdhënësit e arsimit fillor

Përdorimi i suksesshëm i mjeteve digjitale në arsimin fillor nuk varet vetëm nga disponueshmëria e pajisjeve. Shkollat dhe mësimdhënësit duhet të zhvillojnë një qasje të planifikuar dhe të qëndrueshme, në të cilën teknologjia lidhet me nevojat reale të procesit mësimor.

Së pari, shkollat duhet të identifikojnë gjendjen aktuale të pajisjeve dhe infrastrukturës digjitale. Para investimit në aplikacione ose platforma të reja, duhet të vlerësohet funksionaliteti i kompjuterëve, projektorëve, tabelave interaktive dhe lidhjes me internetin. Është më e dobishme që shkolla të ketë një numër më të vogël pajisjesh funksionale dhe të përdorura rregullisht sesa pajisje të shumta që nuk mirëmbahen ose nuk integrohen në mësimdhënie.

Së dyti, mësimdhënësit duhet të mbështeten përmes zhvillimit profesional praktik. Trajnimet nuk duhet të përqendrohen vetëm në funksionet teknike të një aplikacioni. Mësimdhënësi ka nevojë të shohë shembuj konkretë se si një mjet mund të përdoret në një njësi të Gjuhës Shqipe, Matematikës ose Njeriut dhe Natyrës. Trajnimi duhet të lidhet me planifikimin e orës, rezultatet e të nxënit dhe vlerësimin e nxënësve.

Së treti, rekomandohet që mësimdhënësit të fillojnë me një numër të kufizuar mjeteve digjitale. Përdorimi i vazhdueshëm i shumë platformave mund të krijojë konfuzion për mësimdhënësin, nxënësit dhe prindërit. Përzgjedhja e disa mjeteve funksionale dhe përdorimi i tyre në mënyrë të qëndrueshme mund të jetë më efektiv sesa ndryshimi i shpeshtë i aplikacioneve.

Një sugjerim tjetër është krijimi i një baze të përbashkët të materialeve digjitale brenda shkollës. Mësimdhënësit mund të ndajnë prezantime, kuize, fletë pune digjitale dhe ide të aktiviteteve që kanë rezultuar të përshtatshme për klasat e tyre. Kjo mund të zvogëlojë kohën e përgatitjes dhe të nxisë bashkëpunimin profesional ndërmjet mësimdhënësve.

Gjithashtu, aktivitetet digjitale duhet të vlerësohen pas përdorimit. Mësimdhënësi mund të analizojë nëse nxënësit e kuptuan më mirë konceptin, nëse morën pjesë në mënyrë aktive dhe nëse mjeti krijoi vështirësi teknike ose pedagogjike. Në bazë të këtyre vëzhgimeve, aktiviteti mund të përmirësohet për përdorim të ardhshëm.

Për nxënësit që kanë nevojë për mbështetje të veçantë, përzgjedhja e mjeteve digjitale duhet të bëhet në bazë të nevojave individuale dhe, kur është e nevojshme, në bashkëpunim me profesionistët mbështetës dhe familjen.

Në fund, shkollat dhe mësimdhënësit duhet të zhvillojnë gradualisht kulturën e përdorimit të përgjegjshëm të teknologjisë. Nxënësit duhet të udhëzohen për ruajtjen e privatësisë, respektimin e të tjerëve në komunikimin digjital dhe përdorimin e burimeve online në mënyrë të sigurt. Këto shkathtësi duhet të trajtohen si pjesë e edukimit të përditshëm dhe jo vetëm kur paraqitet një problem.

Përfundimi

Digjitalizimi i procesit mësimor në arsimin fillor (klasat I-V) në Republikën e Kosovës nuk duhet të konsiderohet më si një trend kalimtar, një dekorim teknologjik apo si një mjet luksi, por si një reformë jetike dhe emergjente metodologjike. Metodatat tradicionale sado të konsoliduara historikisht, po pësojnë një krizë efikasiteti për sa i përket mbajtjes së vëmendjes dhe stimulimit të kureshtjes kognitive të fëmijët.

Transformimi i motivimit: Integrimi i strukturuar i TIK-ut sipas kërkesave të Kornizës Kurrikulare të Kosovës (KKK) zhvendos peshën nga motivimi i jashtëm (të mësuarit nën presionin e notës apo ndëshkimit) drejt motivimit të brendshëm. Aplikacionet edukative, simulimet interaktive dhe platformat e mesimit përmes lojës përmbushin nevojat bazë psikologjike të fëmijës për autonomi dhe kompetencë, duke ofruar një mjedis me feedback të menjëhershëm ku gabimi trajtohet si një stacion mësimi dhe jo si një dështim publik.

Barazimi i mundësive: Teknologjia digjitale dëshmoi se është barazuesi më i madh i mundësive në klasat moderne gjithëpërfshirëse. Për nxënësit e rregullt, ajo funksionon si një përshpejtues kognitiv që thyen monotoninë, ndërsa për nxënësit me nevojë të veçanta (NV), teknologjia asistive) shërben si një urë shpëtimi që eliminon barrierat fizike, sensorike dhe kognitive, duke u kthyer atyre autonominë funksionale dhe dinjitetin akademik.

Hendeku infrastrukturor dhe njerëzor: Përkundër gatishmërisë së platformave shtetërore, suksesi i digjitalizimit në Kosovë mbetet i kushtëzuar nga kapërcimi i dy barrierave kryesore: mungesa e infrastrukturës fizike në çdo dhomë mësimi (interneti stabil, projektorët dhe tabletat) dhe nevojat akute për trajnime mirëfilli metodologjike-pedagogjike për mësimdhënësit.

Mjetet digjitale nuk e zëvendësojnë rolin e mësuesit, por e fuqizojnë atë, duke e shndërruar edukatorin nga një transmetues pasiv të fakteve në një mentor dhe udhërrëfyes të zbulimit shkencor. Vetëm përmes një sinergjie midis investimeve infrastrukturore nga institucionet dhe guximit metodologjik nga ana e mësimdhënësve, shkollat fillore në Kosovë do të arrijnë të shndërrohen në mjedise, gjithëpërfshirëse dhe motivuese, të gatshme për të përgatitur qytetarët e shekullit XXI.

Referencat

Antão, J. Y. F. L., Oliveira, A. S. B., Barbosa, R. T. A., Crocetta, T. B., Guarnieri, R., Arab, C., Massetti, T., Antunes, T. P. C., Silva, A. P., Bezerra, I. M. P., de Mello Monteiro, C. B., & Abreu, L. C. (2018). Instruments for augmentative and alternative communication for children with autism spectrum disorder: A systematic review. *Clinics*, 73, e497. <https://doi.org/10.6061/clinics/2017/e497>

Chai, C. S., Koh, J. H. L., & Tsai, C. C. (2013). A review of technological pedagogical content knowledge. *Educational Technology & Society*, 16(2), 31–51.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01

Education Endowment Foundation. (2019). *Using digital technology to improve learning: Guidance report*. Education Endowment Foundation.

Forsström, S., et al. (2025). The impact of digital technologies on students’ learning: Results from a literature review. *OECD Education Working Papers* (No. 335). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9997e7b3-en>

Haleem, A., Javaid, M., Qadri, M. A., & Suman, R. (2022). Understanding the role of digital technologies in education: A review. *Sustainable Operations and Computers*, 3, 275–285. <https://doi.org/10.1016/j.susoc.2022.05.004>

Hamilton, E. R., Rosenberg, J. M., & Akcaoglu, M. (2016). The substitution augmentation modification redefinition (SAMR) model: A critical review and suggestions for its use. *TechTrends*, 60(5), 433–441. <https://doi.org/10.1007/s11528-016-0091-y>

Instituti Pedagogjik i Kosovës. (2019). *Kurrikula e bazuar në kompetenca: Përvojat gjatë zbatimit, sfidat dhe mundësitë, si dhe nevojat për mbështetje*. Instituti Pedagogjik i Kosovës. Dokumenti figuron në publikimet zyrtare të IPK-së.

Jonassen, D. H. (2000). *Computers as mindtools for schools: Engaging critical thinking* (2nd ed.). Prentice Hall.

Lewin, C., Smith, A., Morris, S., & Craig, E. (2019). *Using digital technology to improve learning: Evidence review*. Education Endowment Foundation. Autorët dhe forma e rekomanduar e citimit konfirmohen në vetë raportin.

Lin, M. H., Chen, H. C., & Liu, K. S. (2017). A study of the effects of digital learning on learning motivation and learning outcome. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 13(7), 3553–3564. <https://doi.org/10.12973/eurasia.2017.00744a>

Mexhuani, A. (2014). *Integrimi i teknologjisë informative të komunikimit në mësimdhënie dhe nxënie*. Instituti Pedagogjik i Kosovës. Titulli, autorja, viti dhe botuesi konfirmohen nga botimi i plotë i IPK-së.

Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë. (2016). *Korniza Kurrikulare e Arsimit Parauniversitar të Republikës së Kosovës*. Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë. Botimi i vitit 2016 identifikohet si versioni i rishikuar i Kornizës.

Ministria e Arsimit, Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit. (2022). *Strategjia e Arsimit 2022–2026*. Qeveria e Republikës së Kosovës. Strategjia është miratuar në vitin 2022 dhe paraqitet si dokumenti strategjik sektorial i arsimit.

Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017–1054. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x>

Mukhtarkyzy, K., Smagulova, L., Tokzhigitova, A., Serikbayeva, N., Sayakov, O., Turkmenbayev, A., & Assilbayeva, R. (2025). A systematic review of the utility of assistive technologies for SEND students in schools. *Frontiers in Education*, 10, Article 1523797. <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1523797>

Paudel, S., Acharya, S., Kirupaharan, P., KC, B., & Thapa, B. (2024). A systematic review of assistive technologies for children with dyslexia. *arXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2412.13241>

Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. *On the Horizon*, 9(5), 1–6. <https://doi.org/10.1108/10748120110424816>

Puentedura, R. R. (2014). *Learning, technology, and the SAMR model: Goals, processes, and practice* [Presentation slides]. Hippasus.

Qeveria e Republikës së Kosovës. (n.d.). *Platforma eKosova*. Platforma përkufizohet zyrtarisht si platformë shtetërore për ofrimin elektronik të shërbimeve publike.

Qeveria e Republikës së Kosovës. (2024). *Vlerësimi i zbatimit të Strategjisë së Arsimit 2022–2026 për vitet 2022–2023*. Qeveria e Republikës së Kosovës. Raporti vlerëson zbatimin e pesë objektivave strategjike për periudhën 2022–2023.

Reçica-Havolli, S. (2016). *Qëndrimet e mësimeve për zbatimin e filozofisë së gjithëpërfshirjes në institucionet arsimore në Kosovë*. Instituti Pedagogjik i Kosovës. Viti 2016 dhe të dhënat e botimit konfirmohen në vetë monografinë e IPK-së.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2020). Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective: Definitions, theory, practices, and future directions. *Contemporary Educational Psychology*, 61, Article 101860. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2020.101860>

Shkollat.org. (n.d.). *MASHT School Management System*. Platforma përshkruan integrimin e infrastrukturës arsimore me shërbimet Microsoft 365.

Sinclair, N., & Baccaglini-Frank, A. (2016). Digital technologies in the early primary school classroom. In L. D. English & D. Kirshner (Eds.), *Handbook of international research in mathematics education* (3rd ed., pp. 662–686). Routledge. Të dhënat për edicionin dhe faqet e kapitullit konfirmohen nga rekordi bibliografik i kapitullit.

Stringer, E., Lewin, C., & Coleman, R. (2019). *Using digital technology to improve learning: Guidance report*. Education Endowment Foundation. Të dhënat e autorësisë së raportit figurojnë në rekordin e raportit.

Triepels, C. P. R., Smeets, C. F. A., Notten, K. J. B., Kruitwagen, R. F. P. M., Fütterer, J. J., Vergeldt, T. F. M., & van Kuijk, S. M. J. (2020). Does three-dimensional anatomy improve student understanding? *Clinical Anatomy*, 33(1), 25–33. <https://doi.org/10.1002/ca.23405>

Voogt, J., & Roblin, N. P. (2012). A comparative analysis of international frameworks for 21st century competences: Implications for national curriculum policies. *Journal of Curriculum Studies*, 44(3), 299–321. <https://doi.org/10.1080/00220272.2012.668938>

Wang, A. I., & Tahir, R. (2020). The effect of using Kahoot! for learning: A literature review. *Computers & Education*, 149, Article 103818. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103818>